

Wally zwiedza świat!

41(93)

TYGODNIK

CENA
3,50 zł

od 23.11.00
do 29.11.00

Wally poznaje historię świata!

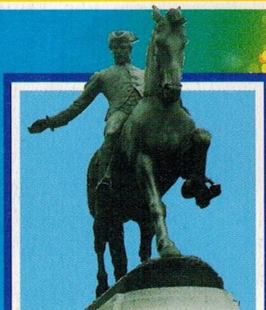
Amerykańscy prezydenci

Gorsety

Pielęgniarki

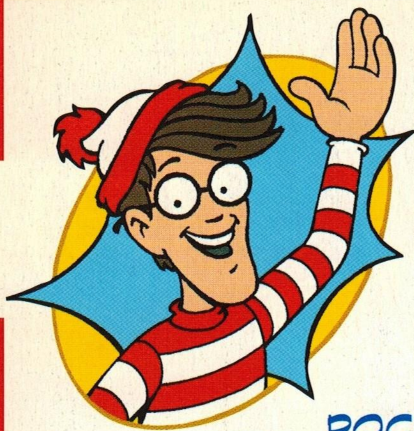

Konie

ISBN 83-88264-24-9
INDEKS 354910

NAKLEJKI, ŁAMIGŁÓWKI I MAKABRYCZNE FAKTY

WITAJCIE, PODRÓŻNICY W CZASIE!

POCZUJEMY SIĘ DZIŚ JAK PRAWDZIWI AMERYKANIE. SPOTKAMY SIĘ Z PREZYDENTAMI I BĘDZIEMY TEŻ ZBIERAĆ BAWEŁNĘ W DIXIELANDZIE, A POTEM POZNAMY CIEKAWOSTKI O JANKESACH I BYĆ MOŻE UDA NAM SIĘ USŁYSZEĆ OKRZYK REBELIANTÓW.

WIELKI PODPIS

W 1776 R. GRUPA AMERYKANÓW CHCIAŁA PODPISAĆ DEKLARACJĘ NIEPODLEGŁOŚCI, DZIĘKI KTÓREJ ROZSTALI SIĘ Z ANGLIKAMI. PIERWSZA OSOBA PODPISAŁA SIĘ WIELKIMI LITERAMI, ŻEBY ANGIELSKI KRÓL MÓGŁ TO PRZECZYTAĆ BEZ OKULARÓW.

URODZENI AMERYKANIE

AMERYKANIE W XVIII WIEKU RÓŻNILI SIĘ OD SWOICH DZIADKÓW, KTÓRZY PRZYBYLI DO AMERYKI Z EUROPY. CI NARWANI MŁODZIEŃCY URODZILI SIĘ I WYCHOWALI W AMERYCE I NIE CHCIELI, BY RZĄDZILI NIMI ANGLICY. TOTEŻ POKONALI ICH, WYBRALI WŁASNEGO PREZYDENTA I ZBUDOWALI POTĘŻNE STANY ZJEDNOCZONE.

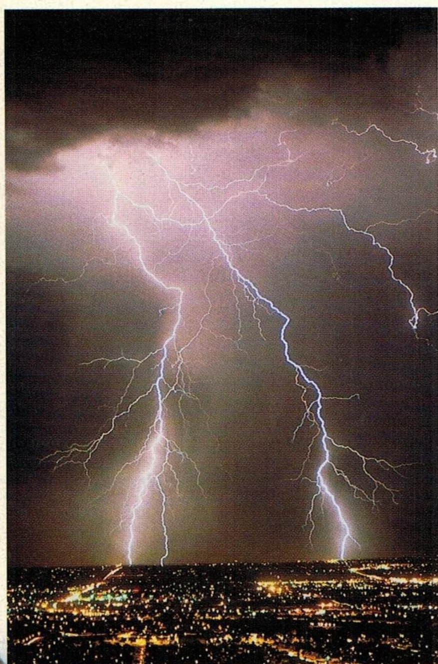

FRONT COVER: HULTON PICTURE COLLECTION LTD.

RALPH H. WETMORE II - TONY STONE IMAGES

Benjamin Franklin interesował się elektrycznością. Pewnego razu w czasie burzy wypuścił latawiec z przyczepionym kluczem - nie próbujcie robić tego sami! Kiedy błyskawica doszła do klucza, poleciały iskry. To dowiodło, że błyskawice są wyładowaniami elektrycznymi. Franklin był też członkiem grupy osób podpisanych pod Deklaracją Niepodległości. W dokumencie tym Amerykanie napisali, że chcieliby rządu, który słucha, czego życzą sobie obywatele.

KIEDY TO SIĘ ZDARZYŁO?

lata 1775-1781	13 ANGIELSKICH KOLONII W AMERYCE WALCZYŁO O NIEPODLEGŁOŚĆ. W 1783 ROKU ANGLIA UZNAŁA ICH WOLNOŚĆ.
1787 r.	AMERYKANIE SPISALI KONSTYTUCJĘ, A 2 LATA PÓŹNIEJ JERZY WASZYNGTON ZOSTAŁ PIERWSZYM PREZYDENTEM.
1803 r.	POWIERZCHNIA USA PODWOIŁA SIĘ PO ODKUPIENIU LUIZJANY OD FRANCJI.
1848 r.	AMERYKANIE ODEBRALI TEKSAS MEKSYKOWI. ZAJĘLI TEŻ KALIFORNIĘ, NEVADĘ, UTAH I ARIZONĘ.
1861 r.	LINCOLN ZOSTAŁ PREZYDENTEM 11 PŁD. STANÓW. WYBUCHŁ BUNT I ROZPOCZĘŁA SIĘ WOJNA SECESYJNA.
1865 r.	WOJNA SKOŃCZYŁA SIĘ 9 IV, A PIĘĆ DNI PÓŹNIEJ LINCOLN ZOSTAŁ ZASTRZELONY.

SŁOWNICZEK

KONSTYTUCJA - ZASADY RZĄDZENIA KRAJEM, A TAKŻE ZEBRANE W CAŁOŚĆ PRAWA I OBOWIĄZKI OBYWATELI.

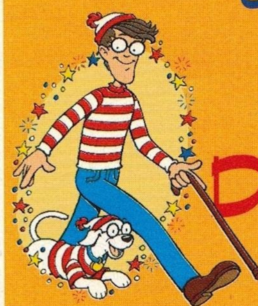
DIXIELAND - (WYM. DIKSILEND)- INNA NAZWA STANÓW POŁUDNIOWYCH.

SECESJA - WYSTĄPIENIE PAŃSTW Z JAKIEGOŚ ZWIĄZKU. POŁUDNIOWCY OGŁOSILI SECESJĘ Z USA.

PREZYDENT - PRZYWÓDCA REPUBLIKI, NP. USA, POLSKI. WYBIERANY JEST PRZEZ OBYWATELI.

GEOMETRA - FACHOWIEC DOKONUJĄCY POMIARÓW ZIEMI I BUDYNKÓW.

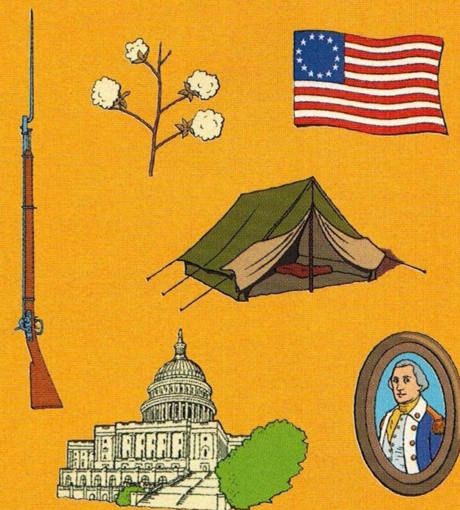
CZĘŚĆ 41.

W DROGĘ!

SZUKAJ I ZNAJDŹ

ZNAJDŹCIE TE RZECZY Z USA. ZWRÓĆCIE TEŻ UWAGĘ NA 8 GAŁĄZEK BAWEŁNY UMIESZCZONYCH NA STRONACH TEGO ZESZYTU.

DOBRE POMYSŁY

ALE PRZYJĘCIE!

AMERYKANIE MIELI DZIWNE POMYSŁY. KIEDYŚ PRZEBRALI SIĘ ZA INDIAN I WYRZUCILI HERBATĘ DO MORZA!

JOSEPH SOHM – TONY STONE IMAGES

Ciężkie podatki

Ponad 200 lat temu większość Ameryki Północnej należała do Francji i Anglii. Francuzi mieszkali w swoich koloniach w Kanadzie, a Anglicy mieli trzynaście kolonii na wschodnim wybrzeżu. Anglicy i Francuzi byli wrogami i walczyli o te kolonie od lat. Anglia zajęła Kanadę w 1763 r. po bardzo kosztownej wojnie. Rząd zdobył pieniądze, nakładając podatki na angielskie towary przywożone do Ameryki, np. herbatę i papier. Koloniści uważali, że to niesprawiedliwe, zwłaszcza że nie mogli głosować w Anglii.

BRIDGEMAN ART LIBRARY

Amerykańskie wojsko stanowili ochotnicy – minutemani. Byli gotowi do walki w ciągu minuty! Angielskich żołnierzy nazywano czerwonymi kurtkami (mieli czerwone mundury).

Rozmowy pokojowe

Koloniści utrzymywali pokój z Anglikami. Zebrali się, by prosić o obniżenie podatków, ale angielski król Jerzy III nie chciał ich słuchać. Zamknął port w Bostonie i wprowadził jeszcze surowsze prawa!

Paul Revere wziął udział w „bostońskiej herbatce" i śledził wojska angielskie. 18 IV 1775 roku całą noc jechał konno z Bostonu do Lexington, by ostrzec ludzi przed nadchodzącymi Anglikami.

HULTON GETTY PICTURE COLLECTION

POLACY

TADEUSZ KOŚCIUSZKO – NACZELNY INŻYNIER AMERYKAŃSKIEJ ARMII – TO JEDEN Z BOHATERÓW TAMTEJSZEJ REWOLUCJI. W 1794 ROKU STANĄŁ NA CZELE POWSTANIA POLAKÓW PRZECIWKO ZABORCOM. INNY POLAK, GENERAŁ KAZIMIERZ PUŁASKI, BYŁ TWÓRCĄ AMERYKAŃSKIEJ KAWALERII.

SŁOWNY WOJOWNIK

ILE SŁÓW POTRAFICIE UŁOŻYĆ Z TEGO WYRAZU?

ZJEDNOCZENIE

PONAD 5: SPRÓBUJCIE JESZCZE RAZ
PONAD 10: BARDZO DOBRZE

Mieszkańcy Ameryki mieli już dość Anglików i podatków. Postanowili więc dać Anglikom nauczkę. Przebrali się za Indian z plemienia Mohawk i zakradli się na pokłady statków w porcie w Bostonie. Wyrzucili skrzynie herbaty do morza. „Bostońska herbatka" dała początek rewolucji amerykańskiej.

Amerykanie do dziś świętują rocznicę ogłoszenia niepodległości. Co roku, czwartego lipca, odbywają się uroczyste parady!

Wolność!

Koloniści postanowili uwolnić się na zawsze od Anglików. Utworzyli armię dowodzoną przez Jerzego Waszyngtona i rozpoczęli wojnę. 4 lipca 1776 r. ogłoszono niepodległość. Anglicy ruszyli do boju, ale skończyły się im zapasy. Amerykanie zwyciężyli i w końcu pobili Anglików w 1781 roku. 13 kolonii stało się Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej.

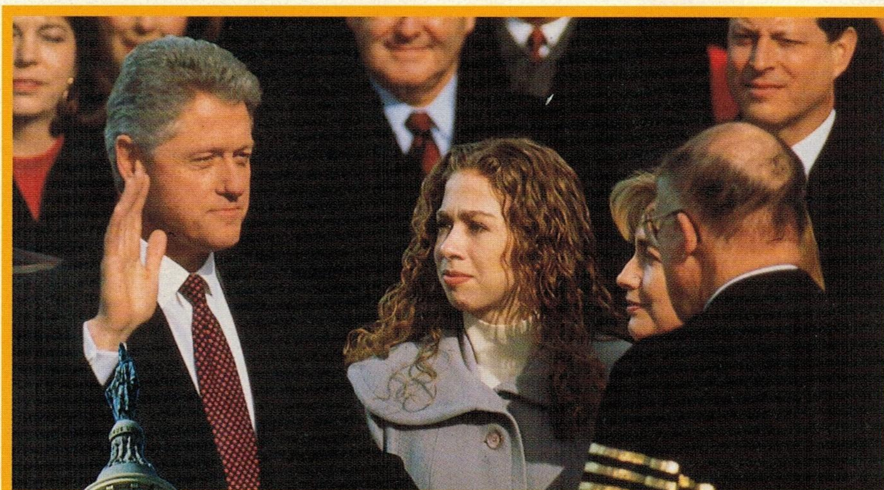
- NAJPOPULARNIEJSZA HERBATA W AMERYCE?
- HERBATKA BOSTOŃSKA!

PRAWDOMÓWNY

WASZYNGTON BYŁ PRZYWÓDCĄ I ŻOŁNIERZEM, ALE NAJBARDZIEJ LUBIŁ ZAJMOWAĆ SIĘ... ROLNICTWEM!

Urodzony wódz

Dorastał na farmie w Wirginii. Nigdy nie chodził do szkoły, ale lubił czytać. Był tak dobry z matematyki, że został geometrą. Miał 17 lat, gdy przemierzył Amerykę, rysując mapy dla osadników. W wieku 20 lat Jerzy wstąpił do wojska. W ciągu zaledwie siedmiu lat został pułkownikiem – ale mimo to powrócił do rodzinnego gospodarstwa. Gdy w 1775 r. wybuchła wojna z Anglią, mówiono, że Waszyngton powinien wrócić i dowodzić amerykańską armią.

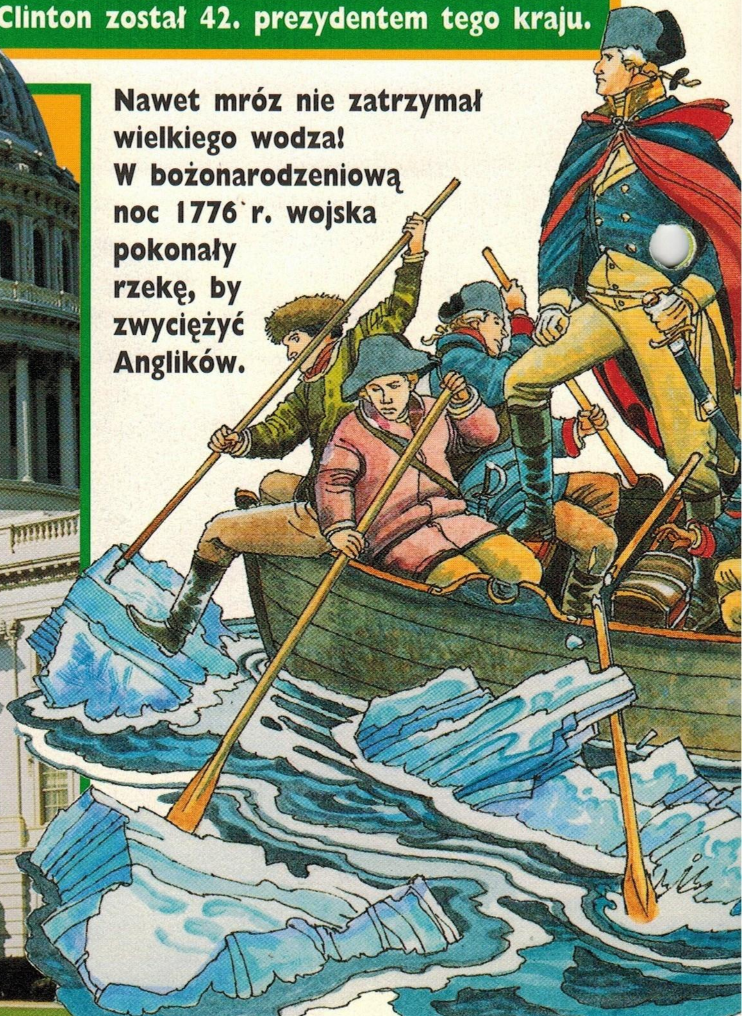
REX FEATURES

Waszyngton przez osiem lat był prezydentem USA. Po nim było 41 innych prezydentów. W 1993 r. Bill Clinton został 42. prezydentem tego kraju.

DOUG ARMAN - TONY STONE IMAGES

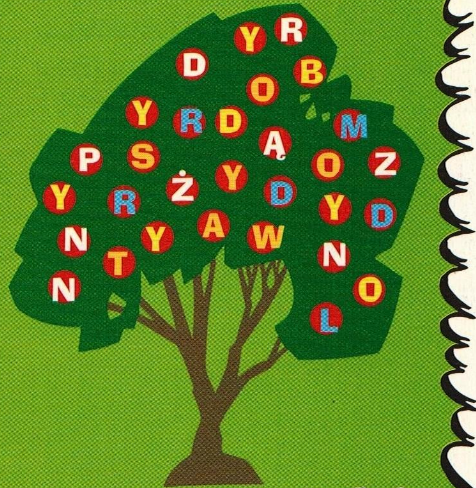
Jerzy pomógł zaprojektować nową stolicę Stanów Zjednoczonych, którą nazwano Waszyngtonem! W 1793 roku położył pierwszy kamień pod budowę Kapitolu.

Nawet mróz nie zatrzymał wielkiego wodza! W bożonarodzeniową noc 1776 r. wojska pokonały rzekę, by zwyciężyć Anglików.

ZAGADKA MAGICZNEJ WIŚNI

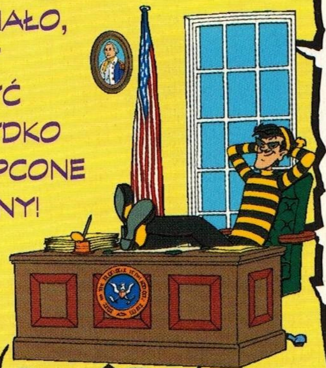
NA TEJ WIŚNI UKRYTO
5 SŁÓW ZWIĄZANYCH
Z WASZYNGTONEM.
MOŻECIE JE ODNALEŹĆ?

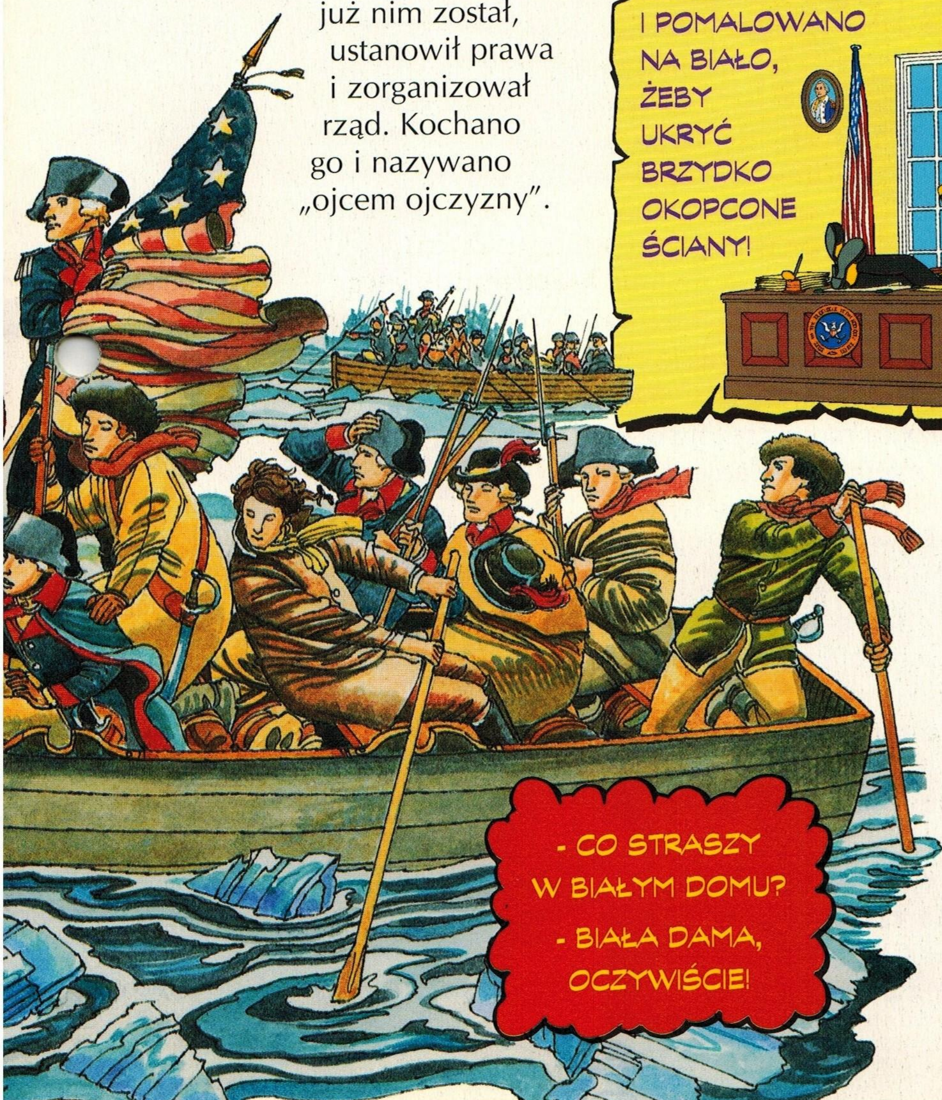
Dobry przywódca

Waszyngton był świetnym wodzem. Wrogowie nazywali go „lisem". Jego doborowa armia wygrała wojnę o niepodległość i Jerzy stał się bohaterem. Wcale nie marzył o tym, by być prezydentem Stanów Zjednoczonych! Gdy już nim został, ustanowił prawa i zorganizował rząd. Kochano go i nazywano „ojcem ojczyzny".

GORĄCY DOM

PREZYDENCI USA MIESZKAJĄ W BIAŁYM DOMU. ANGLICY PRÓBOWALI GO SPALIĆ W 1814 ROKU, ALE NA SZCZĘŚCIE ODBUDOWANO GO I POMALOWANO NA BIAŁO, ŻEBY UKRYĆ BRZYDKO OKOPCONE ŚCIANY!

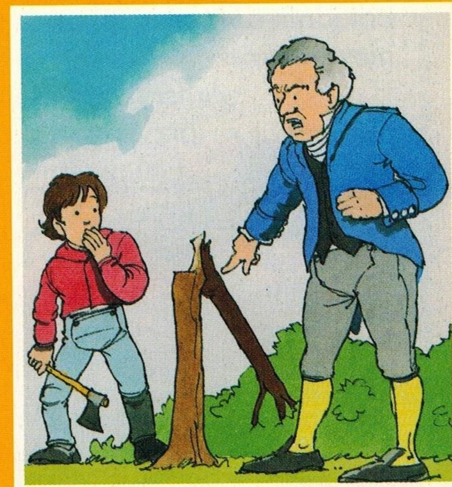

- CO STRASZY W BIAŁYM DOMU?
- BIAŁA DAMA, OCZYWIŚCIE!

PRAWDOMÓWNY

JERZY WASZYNGTON SŁYNĄŁ Z MÓWIENIA PRAWDY, NAWET GDY BYŁ MAŁY. BĘDĄC CHŁOPCEM, PEWNEGO RAZU ŚCIĄŁ WIŚNIĘ W OGRODZIE. KIEDY OJCIEC TO ZAUWAŻYŁ, ROZGNIEWAŁ SIĘ I CHCIAŁ WIEDZIEĆ, KTO TO ZROBIŁ. JERZY PRZYZNAŁ SIĘ, MÓWIĄC: „NIE MOGĘ KŁAMAĆ". TA HISTORIA NIE JEST PRAWDĄ! WYMYŚLIŁ JĄ

MASON WEEMS, KTÓRY PIERWSZY OPISAŁ DZIEJE ŻYCIA JERZEGO WASZYNGTONA. PRAWDĄ JEST NATOMIAST TO, ŻE WASZYNGTON UŻYWAŁ SZTUCZNYCH ZĘBÓW ZROBIONYCH Z ZĘBÓW HIPOPOTAMA!

Z NOTATNIKA WENDY

Życie na południu

NIEKTÓRZY POŁUDNIOWCY PROWADZILI WSPANIAŁE I DOSTATNIE ŻYCIE, ALE INNI BYLI NIEWOLNIKAMI.

Farmy

W XIX wieku bogaci ludzie z południowych stanów posiadali wielkie plantacje. Uprawiali takie rośliny jak tytoń czy bawełna. Uprawy te wymagały pracy wielu ludzi, a farmerzy nie chcieli dużo płacić pracownikom. Zamiast tego do katorżniczej pracy kupowali niewolników.

ANDY SACKS – TONY STONE IMAGES

Bawełnę zbierali niewolnicy. Dziś, na szczęście, robią to wyłącznie maszyny.

Żywy towar

Mężczyźni, kobiety i dzieci byli przywożeni na statkach z Afryki jako niewolnicy i handlowano nimi. W 1850 roku na Południu było 4 000 000 niewolników. Na dwóch Amerykanów przypadał 1 niewolnik!

DROGA UCIECZKI

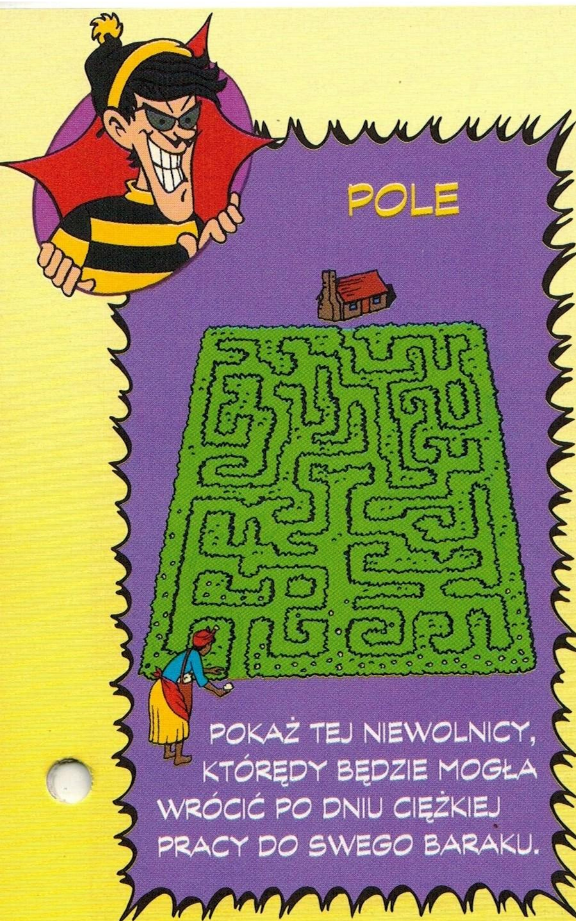
DLA NIEWOLNIKÓW JEDNĄ Z MOŻLIWOŚCI UCIECZKI BYŁO SKORZYSTANIE Z USŁUG PRZEWODNIKÓW. CI PROWADZILI ICH W BEZPIECZNE MIEJSCA. JEDNYM ZE SŁYNNYCH PRZEWODNIKÓW BYŁA HARRIET TUBMAN. ZWANO JĄ „CZARNYM MOJŻESZEM".

Niesprawiedliwość

Istniały przepisy, które zakazywały uczyć niewolników czytać i pisać. Nie mogli oni zarabiać pieniędzy, a na małżeństwo musieli mieć zezwolenie swojego pana. Rodziny były rozdzielane, gdy rodziców i dzieci sprzedawano różnym kupcom. Jedni panowie byli okrutni, a inni traktowali swoich niewolników dobrze i zwracali im wolność!

Niektórzy niewolnicy pracowali w domach swoich panów jako lokaje, woźnice, pokojówki, kucharze czy niańki. Porównajcie zawiązywanie gorsetu z pracą na polu!

Większość niewolników powyżej 10 roku życia pracowała na plantacjach. Nie było czasu na zabawę, ale niewolnicy chętnie śpiewali. Jedli mąkę kukurydzianą i bekon.

- DLACZEGO ZŁAPANO TĘ NIEWOLNICĘ?
- BO PRZESADZIŁA Z CHARAKTERYZACJĄ. DOPRAWIŁA SOBIE BRODĘ I WŁOŻYŁA WOALKĘ.

Ucieczka

W północnych stanach nie było niewolnictwa. Wielu niewolników próbowało uciec z Południa, mając nadzieję na lepsze życie na Północy. Byli ludzie, którzy ryzykowali życie, by pomóc niewolnikom w ucieczce. Uciekinierom przyprawiano fałszywe brody, peruki, a nawet pudrowano im twarze. W latach 1840-1850 ponad 1000 niewolników rocznie uciekało na Północ.

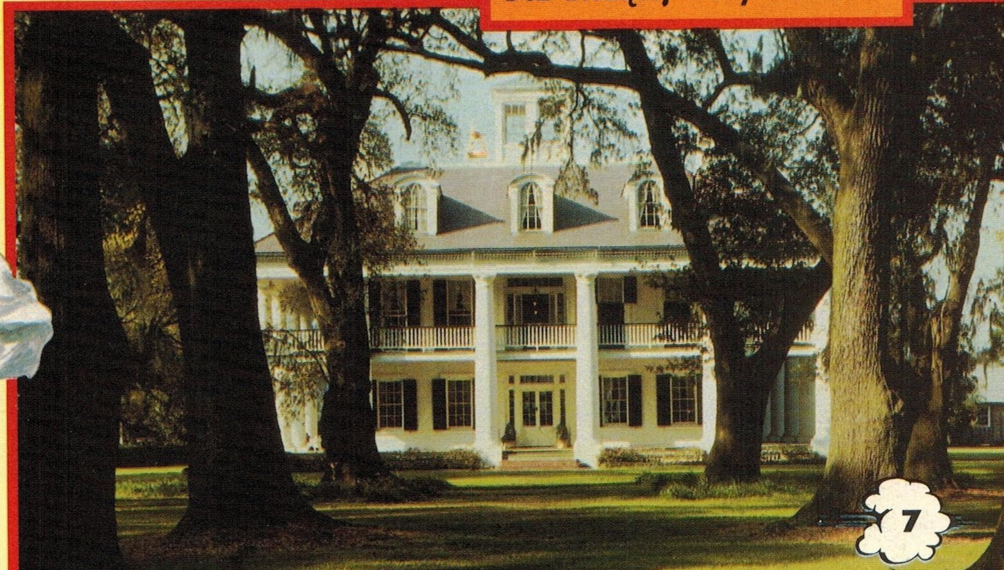

Brak żywności

Bogaci ziemianie żyli w luksusie. Jeździli konno, grali w karty i tańczyli na balach. Nie wszyscy farmerzy byli bogaci i nie wszyscy mieli niewolników. Mógł sobie na nich pozwolić co czwarty farmer. Niektórzy mieli małe farmy. Mieszkali w bardzo prostych, drewnianych domach, hodowali krowy i świnie. Aby przeżyć, pracowali tak samo ciężko jak niewolnicy.

Plantatorzy mieszkali w pięknych domach, takich jak ten na zdjęciu. Ale niewolnicy tłoczyli się w barakach bez bieżącej wody i toalet.

JAMES RANDKLEY - TONY STONE IMAGES

UCZCIWY ABE

ABE LINCOLN BYŁ WYJĄTKOWY. ŚWIETNIE PRZEMAWIAŁ, A NIEKTÓRZY TWIERDZILI, ŻE OPOWIADAŁ NIEZŁE DOWCIPY. NIE UCHODZIŁ ZA PRZYSTOJNEGO. BYŁ NIEZGRABNY I WYSOKI.

Abraham Lincoln urodził się w Kentucky, w 1809 roku. Jego ojciec nie był dobrym farmerem. Zabrał rodzinę w podróż po Dzikim Zachodzie w poszukiwaniu lepszego losu. Abe był wysoki, chudy i niezgrabny, ale podobno radził sobie świetnie w zapasach! Był mądry i często przesiadywał z nosem w książce.

W roku 1830 Abe przeniósł się do Illinois. Początkowo pracował jako listonosz - nosił listy w swoim kapeluszu - a potem został prawnikiem. Był w tym bardzo dobry i szybko zdobył uznanie. Gdy się czymś mocno przejął, nie ukrywał swego zdania. Postanowił więc zostać politykiem w stolicy - Waszyngtonie.

Abe był zwolennikiem wolności. Nie mógł znieść niewolnictwa. Gdy usłyszał, że planuje się je wprowadzić także w nowych stanach na zachodzie, zaczął działać. Przemawiał do ludzi i wstąpił do antyniewolniczej Partii Republikańskiej.

1 W roku 1860 Abraham Lincoln został liderem Partii Republikańskiej. Republikanie wierzyli w obalenie niewolnictwa w Ameryce.

2 Wybory prezydenckie odbyły się 6 XI 1860 roku - Abraham wygrał!

3 Mieszkańcy południowych stanów nie lubili Lincolna ani jego antyniewolniczych przekonań.

4 12 IV 1861 r. rebeliancka armia zaatakowała fort w Południowej Karolinie. Zaczęła się wojna secesyjna.

5 Jedenaście zbuntowanych stanów chciało wystąpić z Unii. Wybrały nawet swojego prezydenta, aby zademonstrować swoją odrębność. Inne stany chciały pozostać razem. Początkowo rebelianci wygrywali.

6 Unia miała więcej ludzi i wyposażenia niż rebelianci. Zatrzymywała statki z zapasami dla Południa. Krok po kroku Unia zaczęła wygrywać. W roku 1862 Lincoln podpisał dokument wyzwalający wszystkich niewolników na Południu.

7 Wojna była coraz bardziej zaciekła. W roku 1863 dwie armie spotkały się pod Gettysburgiem. Po zwycięstwie Unii Lincoln wygłosił wspaniałe przemówienie. Stwierdził, że żołnierze polegli za dobrą sprawę - wolność.

8 Rebelianci przegrali, ale wojna toczyła się jeszcze długo. Armia Północy pomaszerowała na południe, paląc wszystko, co napotkała na drodze. 9 kwietnia 1865 roku Południe skapitulowało.

9 Pięć dni później, 14 kwietnia, Lincoln i jego żona poszli do Teatru Forda w Waszyngtonie. Aktor John Wilkes Booth wtargnął do loży prezydenta i strzelił do Abrahama. Wierzył, że Lincoln zniszczył Południe. Prezydent Abraham Lincoln, człowiek, który wyzwolił wszystkich niewolników w Ameryce, umarł następnego dnia.

ALARM! DO BRONI!

JEŹDZIEC GALOPUJĄCY ULICĄ TO PAUL REVERE. PRZYJECHAŁ OSTRZEC ŚPIĄCYCH LUDZI PRZED NADCHODZĄCYMI ANGLIKAMI. WKRÓTCE ROZPOCZNIE SIĘ BITWA, JAKICH WIELE ROZEGRAŁO SIĘ W WOJNIE O NIEPODLEGŁOŚĆ. TERAZ ZNAJDŹCIE MNIE. SCHOWAŁEM SIĘ WYJĄTKOWO SPRYTNIE - ZAŁOŻĘ SIĘ, ŻE ODNALEZIENIE MNIE ZAJMIE WAM WIELE CZASU!

A ZARAZ POTEM POSZUKAJCIE TEŻ:

Where's Wally? characters © (1998) Martin Handford

- SZTUCZNYCH SZCZĘK NA WYLOCIE
- KOBIETY Z WAŁKIEM DO CIASTA

A POZA TYM:

- PRZYJRZYJCIE SIĘ DOBRZE PAULOWI REVERE
- ABY ZASŁUŻYĆ NA FILIŻANKĘ HERBATY I ODPOCZYNEK, POLICZCIE WSZYSTKIE CZAJNIKI NA RYSUNKU, DRODZY WĘDROWCY.

- WASZYNGTON?! ALE SIĘ ZMIENIŁEŚ.
- NIE NAZYWAM SIĘ WASZYNGTON.
- O, TO NAZWISKO TEŻ ZMIENIŁEŚ?!

PODRÓŻ W CZASIE

W STANACH

AMERYKAŃSKIE STANY BYŁY ZJEDNOCZONE DO 1861 ROKU, KIEDY TO ICH DROGI ROZESZŁY SIĘ!

G. BRAD LEWIS – TONY STONE IMAGES

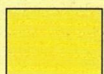
Nowe rządy

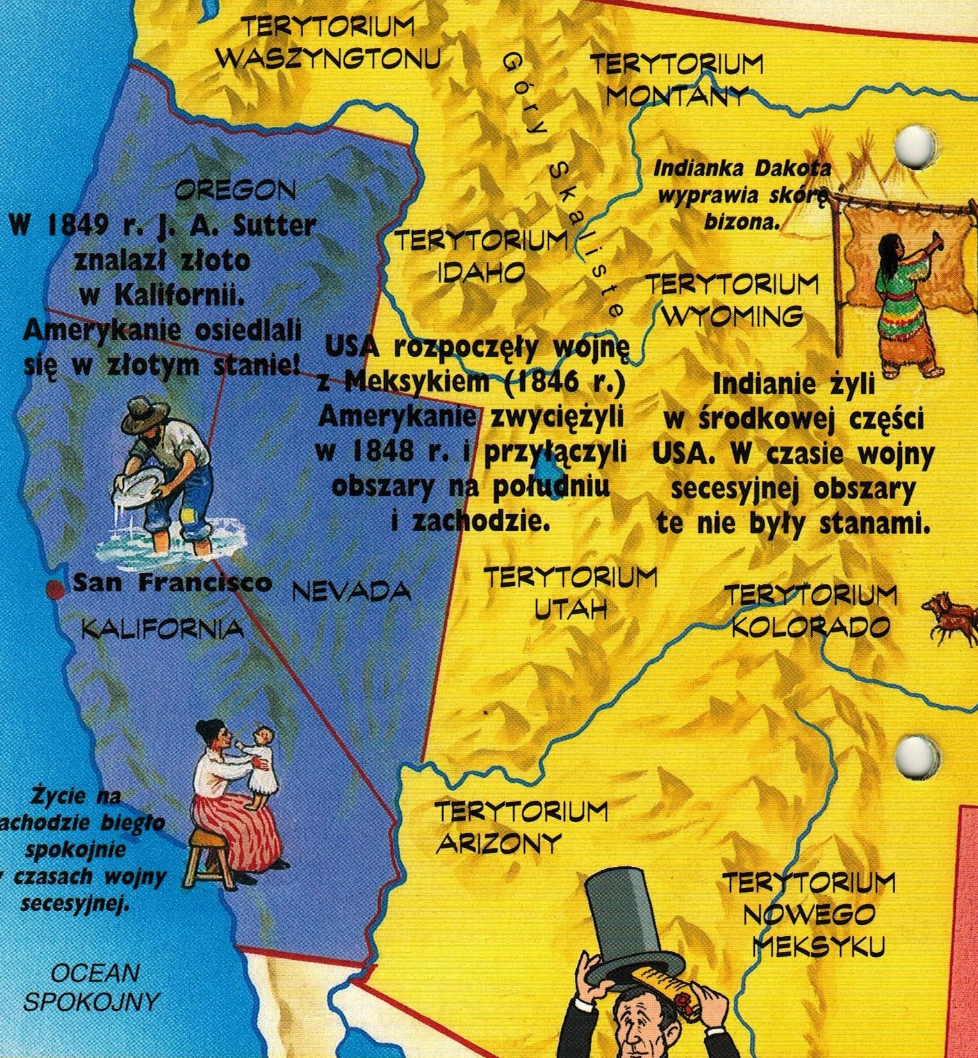
Kiedy wojna o niepodległość dobiegła końca, Amerykanie musieli ustalić, w jaki sposób rządzić nowym krajem. 13 kolonii stało się 13 odrębnymi stanami. Każdy stan ustanawiał własne prawa, choć był też częścią całości – USA. W 1787 r. Amerykanie zapisali wszystko w konstytucji, według której rządzą państwem do dziś! W 1861 roku stany południowe przestały uważać, że to dobry system rządów, i postanowiły utworzyć własne państwo – Konfederację (patrz str. 8).

LEGENDA

STANY UNII - NIE ZGADZAŁY SIĘ NA NIEWOLNICTWO. CHCIAŁY UTRZYMAĆ USA W JEDNOŚCI.

STANY KONFEDERACJI - JEDENAŚCIE ZBUNTOWANYCH STANÓW, KTÓRE WYŁAMAŁY SIĘ Z UNII.

NEUTRALNE TERYTORIA - OBSZARY, KTÓRE NIE POPIERAŁY ŻADNEJ Z WALCZĄCYCH STRON, ZAMIESZKANE PRZEZ INDIAN.

J. WALLACE – TRIP

Na początku było tylko 13 stanów, ale do wojny secesyjnej było ich już 34. Jedenaście doszło po Konfederacji, a reszta opowiedziała się po stronie prezydenta Lincolna. Dwa następne przyłączyły się, zanim wybuchła wojna, aby po jej zakończeniu osiągnąć pełną liczbę 50 stanów.

SUPERGWIAZDY

NA PIERWSZEJ AMERYKAŃSKIEJ FLADZE BYŁO 13 GWIAZD I PASÓW. WSTAWCIE WE WŁAŚCIWE MIEJSCA + LUB -, ABY W SUMIE OTRZYMAĆ TRZYNAŚCIE. DLA UŁATWIENIA WSTAWILIŚMY JUŻ 3 ZNAKI.

4 ? 2 + 1 ? 7 ? 8 + 3 ? 6 ? 4 = 13

Hawaje zostały 50. stanem w 1959 roku. Leżą aż 3800 km od kontynentu amerykańskiego!

Wojsko Unii miało lepsze uzbrojenie. Większość fabryk znajdowała się na Północy i zapewniała nowe dostawy.

Harriet Tubman pomogła ponad 300 niewolnikom zbiec na Północ.

Abraham Lincoln

fabryka prochu

bitwa pod Gettysburgiem

bitwa pod Bull Run

Pionierzy kierowali się na zachód, by zamieszkać w nowych stanach Kalifornia i Oregon.

kanonierka na Missisipi

balon obserwacyjny

Bitwy morskie rozgrywały się przy udziale żelaznych okrętów.

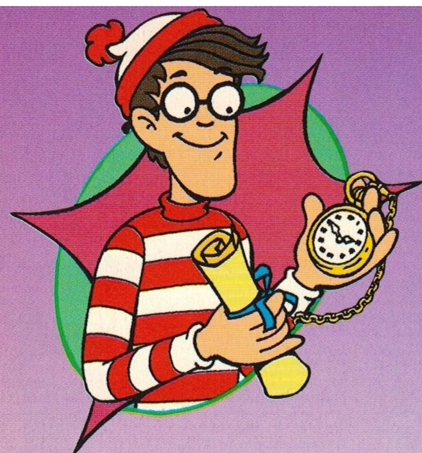
Koleje woziły ludzi i towary.

Rebeliancki ryk był przerażającym okrzykiem, jaki żołnierze Konfederacji wydawali w czasie bitwy, by przestraszyć Jankesów.

Statki Unii zatrzymywały zaopatrzenie oraz wszelką pomoc, jaka dla Południa przychodziła z zagranicy.

TERYTORIUM DAKOTY
MINNESOTA
WISCONSIN
MICHIGAN
TERYTORIUM NEBRASKI
IOWA
Chicago
ILLINOIS
INDIANA
OHIO
KANSAS
St Louis
MISSOURI
KENTUCKY
MAINE
VERMONT
NEW HAMPSHIRE
NOWY JORK
Boston
MASSACHUSETTS
RHODE ISLAND
CONNECTICUT
Nowy Jork
PENSYLWANIA
NEW JERSEY
MARYLAND
DELAWARE
Waszyngton
WIRGINIA ZACHODNIA
Richmond (stolica Konfederacji)
WIRGINIA
PÓŁNOCNA KAROLINA
TENNESSEE
ARKANSAS
rz. Missisipi
POŁUDNIOWA KAROLINA
Atlanta
GEORGIA
MISSISIPI
ALABAMA
TEKSAS
LUIZJANA
Nowy Orlean
FLORYDA
OCEAN ATLANTYCKI
Rio Grande

- JAKIE POZDROWIENIA WYSYŁA SIĘ Z USA?
- DUŻEGO CAŁ-USA!

PODRÓŻE W CZASIE

Północ - Południe

140 LAT TEMU STANY PÓŁNOCNE I POŁUDNIOWE AMERYKI NIEUSTANNIE WALCZYŁY ZE SOBĄ.

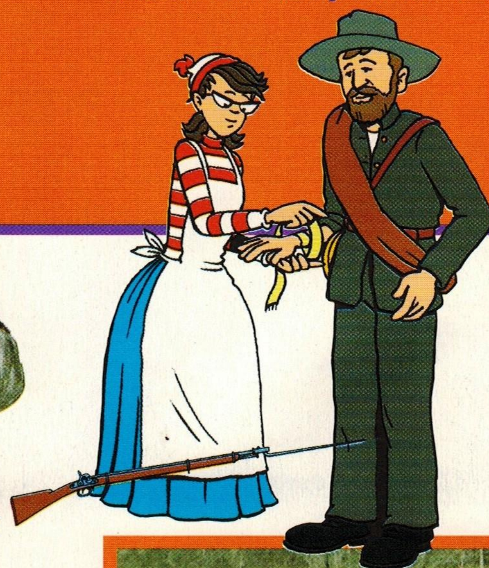
Do boju

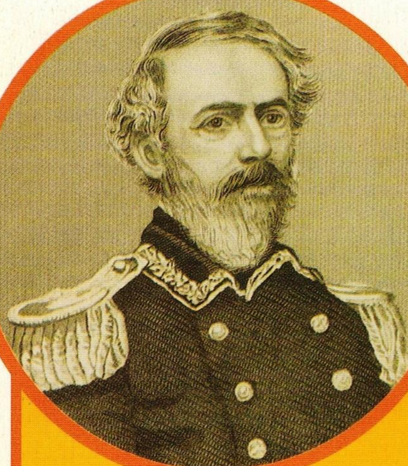
Mężczyźni walczący w wojnie secesyjnej byli często ochotnikami. Niektórzy uczyli się o walce i broni z książek! Istniał też specjalny podręcznik taktyki dla oficerów. Żołnierze po obu stronach spędzali więcej czasu w marszu niż w boju. Dzięki kolei ruchy wojsk następowały szybciej, ale żołnierze nadal dużo maszerowali.
W dniu bitwy żołnierzy budzono biciem w bęben. Trąbek i bębnów używano też do przesyłania wiadomości na zadymionym i głośnym polu bitwy.

ŻOŁNIERZE POŁUDNIA

- POŁUDNIOWCÓW NAZYWANO REBELIANTAMI LUB KONFEDERATAMI.
- REBELIANCI UBIERALI SIĘ NA SZARO. WIĘKSZOŚĆ NIE MIAŁA MUNDURÓW, A NIEKTÓRZY TEŻ BUTÓW!
- ŻONA LINCOLNA POCHODZIŁA Z POŁUDNIA. JEJ BRAT WALCZYŁ PO STRONIE REBELIANTÓW.
- NIEKTÓRE BOGATE KOBIETY NA POŁUDNIU PORZUCIŁY ZABAWY I ZOSTAŁY PIELĘGNIARKAMI.

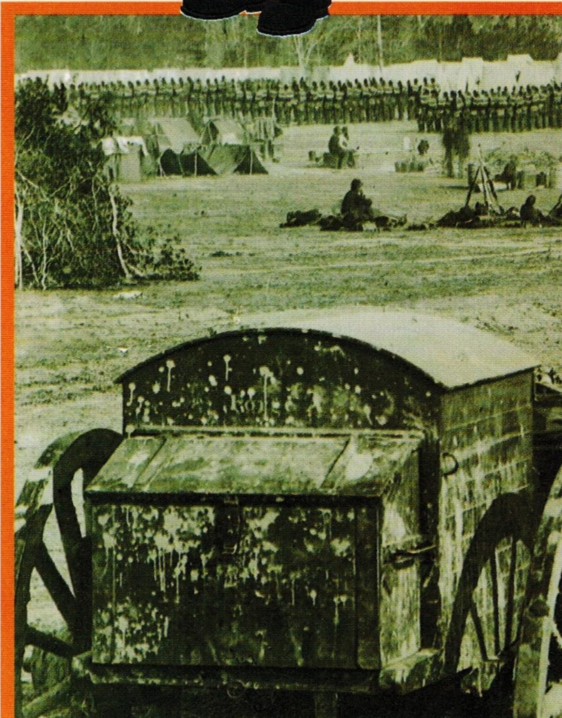

MARY EVANS PICTURE LIBRARY

Generał Robert E. Lee dowodził siłami Konfederacji. Lincoln żałował, że to nie Robert E. Lee dowodzi jego armią!

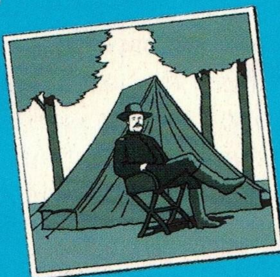

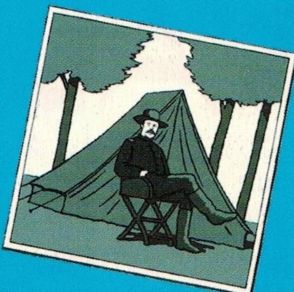
MIGAWKA

ODGADNIJCIE, KTÓRA FOTOGRAFIA DZIELNEGO ŻOŁNIERZA RÓŻNI SIĘ OD POZOSTAŁYCH.

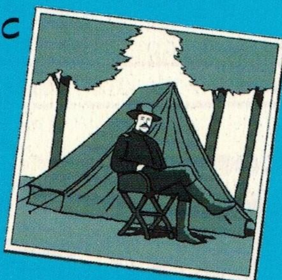
A

B

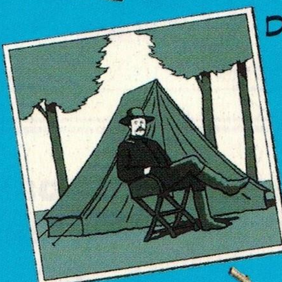

C

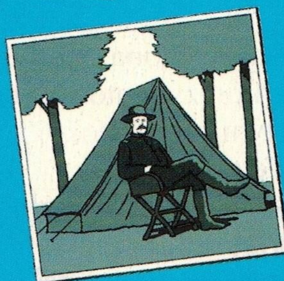

D

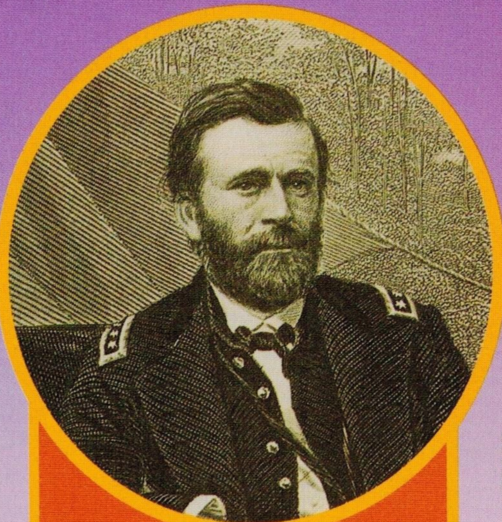

E

F

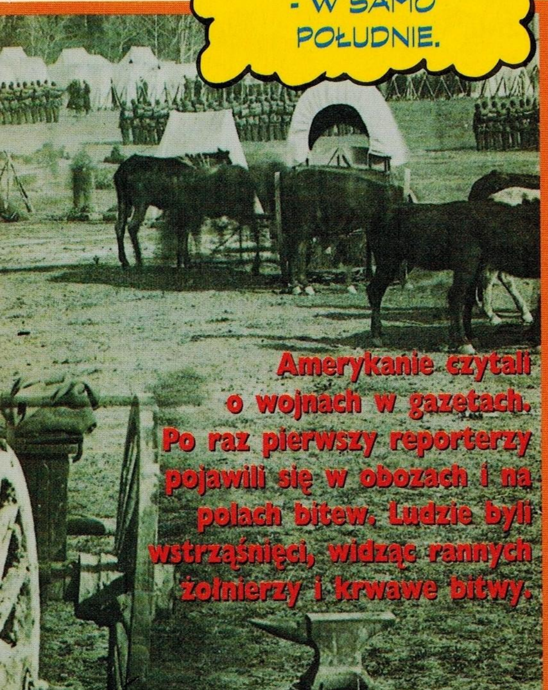
Po niepowodzeniach na początku wojny Unia znalazła wymarzonego generała - Ulyssesa S. Granta.

MARY EVANS PICTURE LIBRARY

HULTON GETTY PICTURE COLLECTION LTD.

- KIEDY NAJCHĘTNIEJ REBELIANCI SZLI DO BOJU?

- W SAMO POŁUDNIE.

Amerykanie czytali o wojnach w gazetach. Po raz pierwszy reporterzy pojawili się w obozach i na polach bitew. Ludzie byli wstrząśnięci, widząc rannych żołnierzy i krwawe bitwy.

Śmiercionośna broń

Ponad 600 000 żołnierzy zginęło w wojnie secesyjnej. Wojsko walczyło, używając karabinów i działek polowych, które wystrzeliwały serie pocisków. W rzeczywistości większość rebeliantów i Jankesów zmarła z chorób i zakażenia ran, a nie w krwawych bitwach.

ŻOŁNIERZE PÓŁNOCY

- ŻOŁNIERZY Z PÓŁNOCY (UNIA) NAZYWANO JANKESAMI.
- UNIA MIAŁA NIEBIESKIE MUNDURY I LEPSZĄ BROŃ NIŻ REBELIANCI.
- UNIONIŚCI W MARSZU ŻYWILI SIĘ KAWĄ, SOLONYM MIĘSEM I SUCHARAMI NAZYWANYMI „STĘPIACZAMI ZĘBÓW”.

WALLY I WIELKI POŻAR

Gdy nasi przyjaciele chcą rozpalić ogień w kominku, przychodzi im do głowy pewien niezwykły pomysł!

Podaj mi papier, Wendo – poprosił Wally. – To drewno jest mokre... Był mroźny dzień i Wally próbował rozpalić ogień w kominku.
– A psik! – kichnęła Wenda. – Ten dym jest nie do zniesienia!
– Hau! – zgodził się z nią Szczek, który bardzo chciał się wyciągnąć w cieple płonącego kominka.
Nagle rozległ się świst i w chmurze dymu zjawił się przed nimi Białobrody.
– O nie! – zirytował się Wally. – Teraz już zupełnie nic nie widać!
– Bardzo mi przykro, Wally – rzekł czarodziej, rozganiając dym połą swojego płaszcza. – Wracam ze Zjazdu Czarodziejów i chciałem się wam czymś pochwalić – zostałem wybrany pierwszym prezydentem czarodziejów!
– Gratulacje! – wykrzyknął Wally.
– W tym nowym płaszczu wyglądasz jak urodzony prezydent! – dodała Wenda.
– Hau! – dołączył się Szczek.
– Podsunąłeś mi pewien pomysł, Białobrody – rzekł Wally. – Może wybralibyśmy się na wycieczkę w przeszłość i odwiedzilibyśmy innego prezydenta – Waszyngtona, pierwszego z amerykańskich prezydentów? Mam nadzieję, że w tym czasie pokój zdąży trochę się wywietrzyć!
– Dobry pomysł – stwierdził Białobrody.
– Ja też się przyłączam! – rzekła Wenda.
– Ale czy Waszyngton nie został czasem prezydentem po amerykańskiej wojnie o niepodległość? Bo nie chciałabym znaleźć się nagle pośrodku pola bitwy!
– Zaufaj mi – uspokoił ją Wally, robiąc znak swoją magiczną laską, po czym wszyscy przeszli przez portal, by przenieść się w piękny, gorący dzień w XVIII-wiecznej Wirginii.

Przyjaciele stali na wielkim polu dorodnego tytoniu.
– Och! – powiedziała Wenda.
– Ależ tu gorąco! Zastanawiam się, z czego moglibyśmy zrobić kapelusze. Zdaje się, że nie ma tu w pobliżu zbyt wielu sklepów!
– Co powiesz na to? – powiedział Wally, wskazując na krzewy tytoniu. Szybko uciął trzy liście i złożył je tak, że powstały trzy kapelusze

przeciwsłoneczne dla niego, Wendy, a nawet dla Szczeka.
– Teraz w porządku, Szczeku? – zapytał.
– Hau! – powiedział zadowolony Szczek i pobiegł przodem wzdłuż ścieżki wiodącej przez pola tytoniu. Reszta poszła za nim, zachwycając się głośno wspaniałym krajobrazem.
– Ojej, Wally, patrz! – wykrzyknęła podekscytowana Wenda. – Co za niezwykłe, cudowne miejsce na dom!
W rozciągającej się przed nimi dolinie stał okazały budynek. Z jednej strony opływała go rzeka, a otaczały go kwitnące drzewa derenia. Tuż przy domu stała piękna i młoda wiśnia.
Nagle Szczek przystanął, a jego nosek poruszył się niespokojnie.
– Wrr! – warknął, by ostrzec pozostałych.
– Ogień? – zdziwił się Wally. – Tutaj? Jesteś pewien? – i wtedy dotarł do niego pierwszy podmuch gryzącego powietrza. Dym dochodził najwyraźniej z lasu znajdującego się za polem. Minęło ich stado ptaków, w panice uciekających przed niebezpieczeństwem.
W tym momencie usłyszeli wołanie:
– Hej tam, przybysze! – wołał do nich młody człowiek na koniu.
Zatrzymał wierzchowca i zeskoczył z jego grzbietu. Był wysoki, mocno zbudowany i miał około 17 lat.
– Jestem Wally, a to moi przyjaciele – przedstawił się Wally.
– Jestem Jerzy – rzekł mężczyzna. – Nie chciałbym być niegrzeczny, Wally, ale

nie mam czasu na pogawędki. Potrzebuję waszej pomocy. Część lasu stanęła w ogniu – mieliśmy niezwykle suche lato. Nie wiemy, czy uda nam się pokonać ten żywioł. Potrzebna jest każda para rąk, by powstrzymać ogień. Pomożecie nam?
– Oczywiście! – odpowiedzieli jednocześnie przyjaciele.

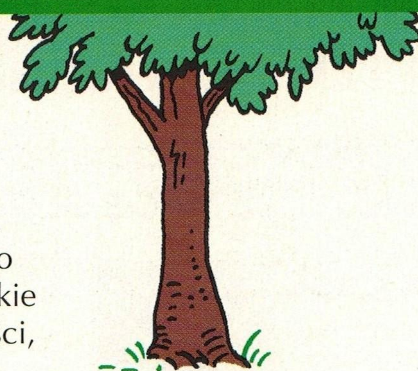
Gdy biegli w kierunku rzeki, Jerzy objaśniał im swój plan działania. Wszyscy – zarządcy, niewolnicy pracujący na polach i służba – utworzyli łańcuch i podawali sobie wodę z rzeki, żeby gasić nią płomienie.
– Czyja to posiadłość? – zapytała Wenda.
– Mount Vernon to mój rodzinny dom – wyjaśnił młody człowiek, uśmiechając się i wskazując na kapelusz Wally'ego.
– Mógłbym powiedzieć, że wasze kapelusze również należą do mnie!
„Potrafi zachować poczucie humoru w tak trudnej chwili!", pomyślała Wenda. Kiedy zbliżyli się do domu, wybiegł na ich spotkanie jakiś mężczyzna. Powiedział im, że wiatr się wzmaga i ogień zaczyna się przesuwać w kierunku domu i pola tytoniu. Dym był coraz gęstszy i z łatwością mogli już dojrzeć płomienie, które z hukiem pochłaniały wszystko wokół. Ludzie przygotowywali wiadra z wodą do polewania domu, ale to nie mogło powstrzymać pożaru.

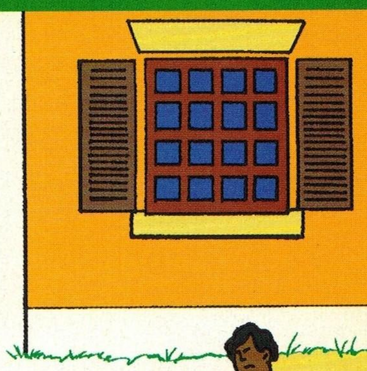
Nagle Wally wpadł na pewien pomysł. Przywołał do siebie Jerzego.
– Jeśli wytniemy szeroką przecinkę w poprzek pola przed płomieniami i dobrze ją zmoczymy, płomienie powinny się tam zatrzymać. Wtedy ogień nie dosięgnie domu!
– Wspaniały pomysł – ucieszył się Jerzy.
– Może nawet uda nam się ocalić tę piękną wiśnię rosnącą przy domu!
Jerzy pobiegł polecić grupie niewolników, żeby wycięli szeroki pas roślin w poprzek pola. Potem wraz z Wallym polewali ścięte rośliny wodą. Wenda i Białobrody dołączyli do łańcucha ludzi podających wiadra i pomagali moczyć oczyszczony teren. Szczek znalazł liść tytoniu i za jego pomocą tłumił iskry podchodzące aż tutaj ze zbliżającego się ognia.
– Uff – sapnął spocony.

Płomienie były coraz bliżej, a każdemu robiło się coraz goręcej. Kłęby gryzącego dymu unosiły się wszędzie. Ludzie nie przestawali podawać wody

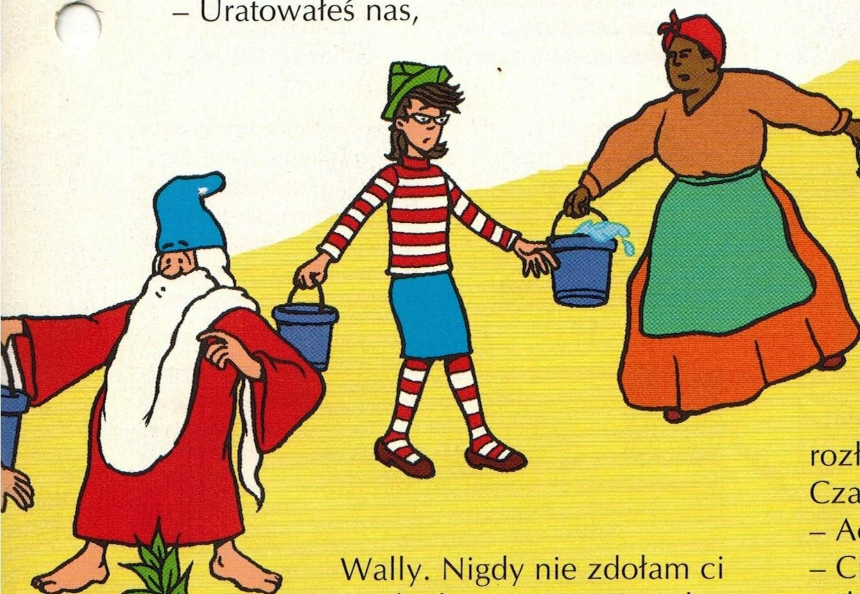

Wally'emu i Jerzemu, którzy wciąż polewali wyciętą przesiekę. Przez chwilę wydawało się, że wszystko na nic, lecz w tym momencie wiatr ustał. Ogień trawiący pole tytoniu stopniowo cichł, aż zostały z niego tylko niewielkie płomyki. Kiedy dotarły do mokrych liści, zasyczały i zgasły dokładnie tak, jak zaplanował Wally.
– Udało się! – krzyknął Jerzy, gdy ogień przestał się tlić, a tłum wzniósł okrzyk radości: – Hurra!
Jerzy chwycił dłoń Wally'ego i mocno nią potrząsnął.
– Uratowałeś nas, Wally. Nigdy nie zdołam ci się odwdzięczyć! Moja cała rodzina jest dziś w Aleksandrii. Przypuszczam, że serca by im pękły, gdyby wrócili i nagle dowiedzieli się, że ich dom i tę piękną wiśnię strawił ogień.
– A tytoń? – zapytała Wenda.
– Bez trudu posadzimy i wyhodujemy nowe rośliny – odparł Jerzy. – Tym się przecież tutaj zajmujemy. To dużo łatwiejsze niż wybudowanie nowego domu lub wyhodowanie nowej wiśni!

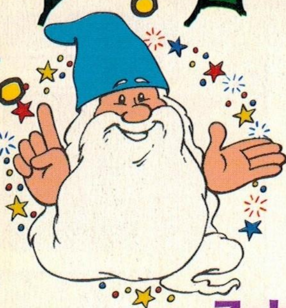

Kiedy robotnicy zajęli się sprzątaniem, Jerzy wraz z przyjaciółmi usiadł pod rozłożystą wiśnią. Sączyli napoje. Czarodziej Białobrody otarł czoło.
– Ach, to była ciężka praca! – powiedział.
– Ciężka praca? To było zupełnie jak pole bitwy! – rzekła Wenda.
– Myślę, że czas ruszać – powiedział szybko Wally, chcąc zmienić temat.
– A gdzie się teraz wybieracie, moi drodzy? – zainteresował się Jerzy.
– Chcielibyśmy zobaczyć Waszyngton – odparła Wenda. – Czy to daleko stąd?
Jerzy zaśmiał się wesoło.
– No cóż, tu też jest jeden Waszyngton – ja!

KONIEC

W CZĘŚCI 42. LEWUS MA OCHOTĘ ZDOBYĆ DUŻE PIENIĄDZE.

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI

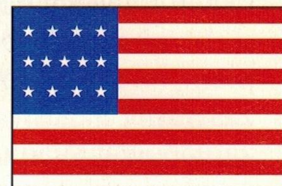
JEŚLI POTRAFICIE ROZWIĄZAĆ TE TRUDNE ZAGADKI, TO ZNACZY, ŻE MACIE GŁOWY NIE OD PARADY!

Zabawne flagi

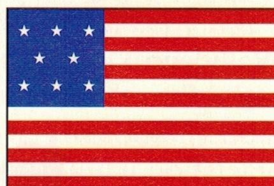
Czy możecie połączyć flagi Unii i Konfederacji w pary?

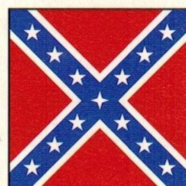

A

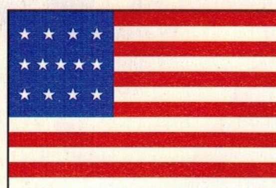

B

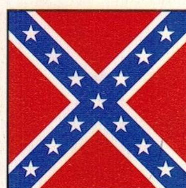

C

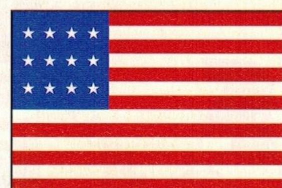

D

E

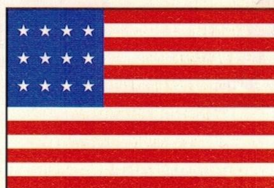

F

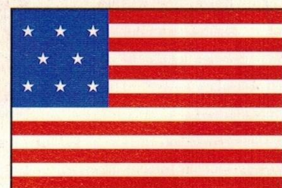

G

H

I

J

K

L

Wytęż wzrok

Ci dwaj żołnierze Unii wyglądają całkiem podobnie, ale tak naprawdę różnią się aż ośmioma szczegółami.

Wielki sztandar

17 16 8 6 0 17 8 ; 22 11 26 20 10 8 7 40 0 8

Złamcie szyfr i odczytajcie nazwiska dwóch wodzów.

N=8 I=16
L=17 Y=10
G=7 A=11

- CO SIĘ STANIE, GDY KTOŚ W CIĘŻKIM STANIE ZAMIESZKA W TYM STANIE?
- NIC SIĘ NIE STANIE!

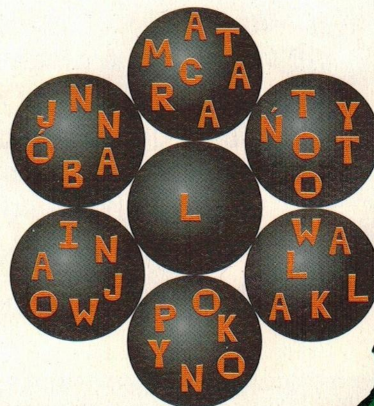

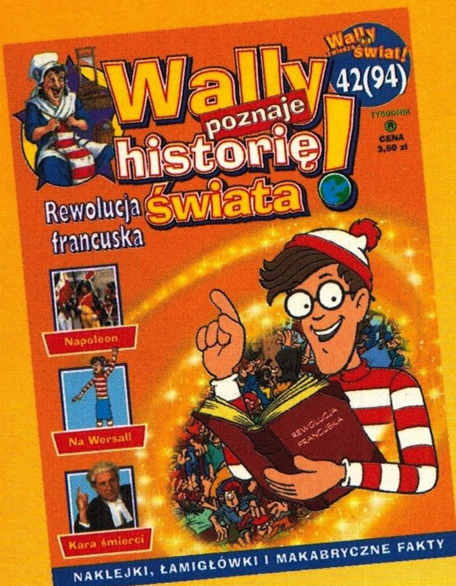
Amerykańska wyszukiwanka

Czy potrafisz wykreślić z tej szachownicy osiem słów związanych z Ameryką?

Ciężkie działo

Każde słowo na kuli armatniej ma o jedną literę za dużo. Dodajcie te litery do kuli w środku i ułóżcie nazwisko słynnego prezydenta.

Za tydzień Wally znajdzie się w środku

REWOLUCJI FRANCUSKIEJ

- UBIERZEMY SIĘ JAK REWOLUCJONIŚCI
- POZNAMY RZĄDY TERRORU
- ZJEMY CIASTKO Z MARIĄ ANTONINĄ
- POMASZERUJEMY NA MOSKWĘ Z NAPOLEONEM

Oraz

WIĘCEJ NAKLEJEK I NOWA, WIELKA ŁAMIGŁÓWKA

Wydawnictwo: GE Fabbri Phoenix Sp. z o.o.
Adres redakcji: 50-079 Wrocław, ul. Ruska 41/42
Tel. (071) 344 77 75, fax 344 79 84
Redaktor naczelny: Jędrzej Maciuk
Z-ca red. naczelnego: Violetta Nowakowska
Opracowanie graficzne: Jola Kłosowicz
Redaktor techniczny: Marcin Kolenkiewicz
Korekta: Urszula Kaszubowska i Waldemar Spallek
Kolportaż: Andrzej Grzebyk
Zamówienia na egzemplarze archiwalne przyjmujemy wyłącznie na kartkach pocztowych.
© GE Fabbri Ltd. 1998 Where's Wally? characters
© (1998) Martin Handford
ISBN 83-910481-1-X, 83-88264-24-9 [cz. 41(93)]
Zabroniona jest bezumowna sprzedaż numerów bieżących i archiwalnych „Wally zwiedza świat" po cenie niższej od ceny detalicznej ustalonej przez wydawcę.

ATLAS:
otrzymujesz go w prezencie wraz z numerem pierwszym WALLY POZNAJE HISTORIĘ ŚWIATA. Znajdziesz w nim ilustracje z całego świata, a także nieocenione informacje przydatne do zadań domowych. Są tam obrazki słynnych budowli, zwierząt i ludzi z różnych krajów.

NAKLEJKI:
w każdym numerze znajdziesz komplet darmowych naklejek do atlasu. Gdzie je naklejać? To proste! Numer naklejki odpowiada pustej kratce w atlasie.

Oprócz fantastycznych naklejek z numerami otrzymujesz naklejki z reprezentantami różnych epok. Dostajesz też zabawne naklejki Wally'ego, które możesz przykleić w dowolnym miejscu.

SEGREGATOR:
pierwszy z czterech segregatorów otrzymujesz z numerem drugim, w którym Wally cofa się w czasy faraonów. Każdy z numerów jest dziurkowany, tak więc łatwo wpiąć go do segregatora. Dzięki niemu cały zbiór nie będzie się niszczyć, a Ty szybko znajdziesz potrzebny numer.

Historyczny quiz Wally'ego

ZASTANÓWCIE SIĘ PRZEZ DŁUŻSZĄ CHWILĘ I SPRÓBUJCIE ODPOWIEDZIEĆ NA TE PYTANIA!

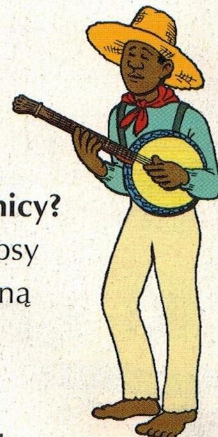
1 **Kto był pierwszym prezydentem Stanów Zjednoczonych?**

a) Jerzy Waszyngton
b) Abraham Lincoln
c) Bill Clinton

2 **Co dostawali do jedzenia niewolnicy?**

a) hamburgery i czipsy
b) mąkę kukurydzianą i boczek
c) lody

3 **W którym roku rozpoczęła się wojna secesyjna?**

a) w 1761 roku
b) w 1861 roku
c) w 1961 roku

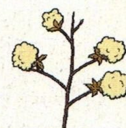

4 **Kim byli minutemani?**

a) zegarmistrzami
b) angielskimi żołnierzami
c) amerykańskimi żołnierzami

5 **Z czego były zrobione sztuczne zęby Waszyngtona?**

a) z drewna
b) z zębów hipopotama
c) z plastiku

6 **Skąd byli Jankesi?**

a) ze stanów północnych
b) ze stanów południowych
c) z Jankowa

7 **Gdzie mieszkają prezydenci USA?**

a) w Kapitolu
b) w Belwederze
c) w Białym Domu

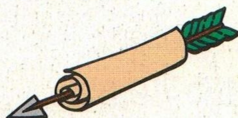
8 **Jak nazywano Harriet Tubman?**

a) Tubby
b) Pani z lampą
c) Czarny Mojżesz

9 **Którego dnia Amerykanie obchodzą Święto Niepodległości?**

a) 4 lipca
b) 14 lipca
c) 11 listopada

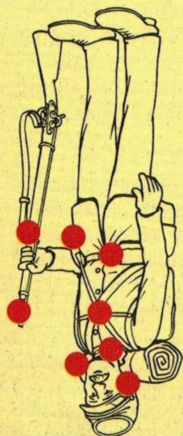

10 **Jak brzmi nazwa flagi amerykańskiej?**

a) „niebo nocą"
b) „gwieździsty sztandar"
c) „kropki i kreski"

ODPOWIEDZI (NIE PODGLĄDAJ!)

Str. 1 Szukaj i znajdź: namiot - str. 8, portret Waszyngtona - str. 5, karabin - str. 14, Kapitol - str. 3, flaga - str. 2, gałązki bawełny - str. 2 okładki, 6, 7, 8, 13, 17, 20 i str. 4 okładki. **Str. 5 Zagadka magicznej wiśni:** dobry, mądry, odważny, zdolny, sprytny. **Str. 10-11:** Wally jest w domu po lewej stronie ulicy - w oknie górnym, trzecim od lewej, zęby wyleciały z ust człowieka w oknie na prawo od okna Wally'ego; kobieta jest po prawej; Paul Revere powinien unikać kałuż, ponieważ ma dziurę w podeszwie buta; na obrazku jest siedem czajników. **Str. 13 Supergwiazdy:** 4+2+1+3+8-7+6-4=13. **Str. 15 Migawka:** fotografia D. **Str. 20 Zabawne flagi:** pary A i H, B i J, C i G, D i F, E i L, I i K. **Wytęż wzrok:** rozwiązanie po prawej. **Wielki sztandar:** Lincoln, Waszyngton; kod: 0=O, 6=C, 7=G, 8=N, 10=Y, 11=A, 16=I, 17=L, 20=Z, 22=W, 26=S, 40=T. **Żołnierskie podchody:** kurtka, mundury, kolonia, Jankes, niewola, północ, lipiec, stany. **Ciężkie działo:** wojna, nabój, armata, tytoń, walka, okopy. Ukrytym nazwiskiem jest Lincoln. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1a, 2b, 3b, 4c, 5b, 6a, 7c, 8c, 9a, 10b.

ODPOWIEDZI (NIE PODGLĄDAJ!)

Str. 1 Szukaj i znajdź: namiot - str. 8, portret Waszyngtona - str. 5, karabin - str. 14, Kapitol - str. 3, flaga - str. 2, gałązki bawełny - str. 2 okładki, 6, 7, 8, 13, 17, 20 i str. 4 okładki.

Str. 5 Zagadka magicznej wiśni: dobry, mądry, odważny, zdolny, sprytny.

Str. 10-11: Wally jest w domu po lewej stronie ulicy - w oknie górnym, trzecim od lewej, zęby wyleciały z ust człowieka w oknie na prawo od okna Wally'ego; kobieta jest po prawej; Paul Revere powinien unikać kałuż, ponieważ ma dziurę w podeszwie buta; na obrazku jest siedem czajników.

Str. 13 Supergwiazdy: 4+2+1+3+8-7+6-4=13.

Str. 15 Migawka: fotografia D.

Str. 20 Zabawne flagi: pary A i H, B i J, C i G, D i F, E i L, I i K.

Wytęż wzrok: rozwiązanie po prawej.

Wielki sztandar: Lincoln, Waszyngton; kod: 0=O, 6=C, 7=G, 8=N, 10=Y, 11=A, 16=I, 17=L, 20=Z, 22=W, 26=S, 40=T.

Żołnierskie podchody: kurtka, mundury, kolonia, Jankes, niewola, północ, lipiec, stany.

Ciężkie działo: wojna, nabój, armata, tytoń, walka, okopy. Ukrytym nazwiskiem jest Lincoln.

Historyczny quiz Wally'ego: 1a, 2b, 3b, 4c, 5b, 6a, 7c, 8c, 9a, 10b.

